

## Rascoala de Liviu Rebreanu

Incadrarea intr-un(o) curent/ perioada/ epoca literar(a)

Aparut la 12 ani dupa Ion, rod al unei indelungate si profunde documentari, romanul Rascoala (1932) ar constitui a doua parte dintr-o proiectata trilogie (prima parte ar fi fost Ion, a treia, romanul Gorila, nu la fel de reusit) despre problema pamantului in contextul social-economic al perioadei de dinaintea primului razboi mondial.

Publicat in perioada interbelica si prelucrand o tema sociala (situatia taranimii si problema pamantului), cu interes si pentru obiceiuri, traditii, Rascoala face parte din proza traditionalista, pe care o depaseste, inasa, prin obiectivitate (ca si in Ion, autorul nu mai intervine direct ori indirect in destinul personajelor, naratorul relateaza evenimentele impartial, urmarindu-le din afara). La aparitia romanului, majoritatea vocilor critice s-a grabit sa pronunte cuvantul capodopera.

Titlu. Tema. Elemente de structura si compozitie.

Titlul trimite direct la tema romanului - rascoala taraneasca din 1907, si, din acest punct de vedere, opera epica a lui Rebreanu a fost vazuta si ca o fresca sociala care infatiseaza doua lumi ce se intersecteaza, ramanand fundamental incompatibile.

Romanul este alcatuit din doua parti - "Se misca tara!" si "Focurile" -structurate, la randul lor, in cate sase capitole, fiecare cu cate un titlu reprezentativ. Cele doua linii epice prezinta doua clase sociale, marii latifundiari si taranimea, aflate in conflict. In prima carte, evenimentele sunt surprinse in lentoarea vietii, care curge parca de secole in acelasi ritm; treptat, lucrurile se precipita, ritmul devine alert, pentru ca in cea de-a doua parte sa izbucneasca in sangeroase ciocniri.

Ca si in Ion, Rebreanu zugravesce un univers uman complex, populat de figuri din cele mai diverse, unele putin individualizate, dar nu mai putin semnificative (prin insumarea acestor portrete se poate urmari psihologia masei).

Se remarca si constructie monumentala (din acest punct de vedere, Rebreanu a fost comparat cu Tolstoi), cu sute de personaje, cu actiune in care firele epice alterneaza, se intretaie si se completeaza, simetria compozitionala, precum si caracterul ciclic (observabil si in alte romane -Ion si Padurea spanzuratilor): romanul incepe cu o discutie in tren intre Ilie Rogojinaru, un arendas din Dolj si Grigore Iuga, insotit de Titu Herdelea (personaj care face legatura cu Ion) despre problema taranului roman, judecat frust drept "numai rau si prost si lenes". Brutalitatea afirmatiei produce indignarea formala a celor din tren, care nu pot combate aceasta atitudine si va fi reiterata la sfarsitul romanului de acelasi Ilie Rogojinaru: "Nu va spuneam eu ca taranii sunt ticalosi?... V-aduceti aminte?", demonstrand incapacitatea de a intelege drama multimii.

-Trasaturi specifice-

Obiectivitatea este trasatura definitorie pentru proza lui Rebreanu si este evidenta mai ales in zugravirea celor doua lumi care se confrunta -aristocratia, privita fara idealizare ori nostalgie si

taranimea, analizata ca o forta actionata de o psihologie arzand mocnit, gata oricand sa izbucneasca.

Ca in orice roman realist obiectiv, nararea se realizeaza la persoana a III-a, evenimentele decurg in ordine cronologica, anumite actiuni sunt previzibile, constructia romanului este deductiva, rationalista, personajele se pot inscrie in anumite tipuri (arhetipuri, de fapt: imagini ale taranului roman in diverse ipostaze si ale aristocratiei romane). Naratorul detine perspectiva (unica si de tip demiurgic) afisand calitati precum omniscentia si omniprezenta.

Prin simetrie compozitionala, cele doua lumi se reflecta reciproc, ramanand, totusi, paralele. Puntea de legatura intre cele doua planuri narative este Titu Herdelea, ziarist si observator al evenimentelor, indecis in mare masura asupra atitudinii pe care trebuie sa o adopte, criticand timid, prin articolele sale, actiunile violente. In debutul romanului il aflam pe Titu in vizita la conacul lui Grigore Iuga, a carui sotie, Nadina, era ruda cu sotul Laurei (sora lui Titu). Aici se confrunta cu "problema taraneasca", devenind martor al tragicelor intamplari. Daca in Ion se discuta despre lupta individuala pentru o viata mai buna, pentru un destin mai drept, in Rascoala aceasta lupta se extinde asupra intregii comunitati rurale, pentru care detinerea unei bucati de pamant reprezinta o problema de justitie sociala, dar si de destin. De altfel, laitmotivul destinului (prin nastere, prin traditie, taranii sunt legati de pamant) este corelat cu cel al dreptatii in momente decisive din desfasurarea actiunii: "Dreptatea nu costa nimic si de aceea n-are circulatie in comert" (spune cizmarul Mendelson in primul capitol), "Pe mine numai nedreptatea ma revolta" (zice Titu), "N-a sosit inca ceasul dreptatii, cucoane Grigorita, dar trebuie sa soseasca odata s-odata, ca lume fara dreptate nu se poate!" (Lupu Chiritoiu, in finalul romanului).

A fost remarcata, nu o data, forta cu care Liviu Rebreanu creeaza epicul, prin care aduce la viata sute de personaje, felul in care surprinde psihologia taranimii, acumularea treptata a nemulțumirilor acestora pana la descarcarea finala si obiectivitatea cu care sunt prezentate scenele sangeroase din a doua parte.

Rebreanu pare a stapani arta suspansului, pentru ca el aduna treptat mici evenimente care pregatesc marea revolta: arendasul Cosma Buruiana pretinde ca a fost jefuit si provoaca o ancheta, finalizata cu maltratarea taranilor, Nadina Iuga, plictisita de viata rurala, decide sa-si vanda mosia, iar taranii, dornici sa o cumpere, ajung pana la minister, unde nu intalnesc decat dispret si demagogie. Apoi, o multime de intamplari, aparent nesemnificative (ca niste instantanee epice), nu fac decat sa puncteze frustrarile innabusite ale oamenilor: automobilul Nadinei calca o pasare a babei Ioana, lui Ignat Cercel i se ia purcelul pentru ca nu-si platise taxa, fiica lui Chirila Paun este necinstita de Aristide (baiatul arendasului Platamonu), un copil este urecheat de soferul Nadinei s.a.m.d.

Al doilea plan surprinde scene din viata mosierilor, dar si din viata politica, din presa si dintr-un Bucuresti in care demagogia face casa buna cu indiferenta si condescendenta cu care este privita problema taranilor.

Scanteia rascoalei se aprinde brusc (este precedata, totusi de zvonul simbolic ce anunta ca niste

calareti pe cai albi aduc porunca de la Voda sa se imparta pamanturile) si taranii, inarmati cu uneltele cu care munciau campul, se dezlanuie, incendiind conacele, taind firele de telegraf (in ideea stoparii oricarei comunicari cu cei de sus), jefuind. Obiectivitatea naratorului se pastreaza mai ales in scenele de violenta extrema: castrarea lui Aristide, violarea si uciderea Nadinei, omorarea lui Miron Iuga. Rascoala va fi inabusita in sange de armata dirijata de prefectul demagog Baloteanu si de penibilul maior Tanasescu. Dreptatea autoritatilor se face prin judecarea scurta a victimelor si executarea rapida a pedepsei -moartea sau bataia.

#### -Caracterizarea personajelor-

Cu siguranta, personajul care se impune in romanul lui Rebreanu este cel colectiv, reprezentat de multimea taranilor care gandesc si actioneaza precum un singur individ (personajul colectiv mai fusese zugravit in proza secolului al XIX-lea de scriitori precum C. Negruzzi, N. Filimon, D. Zamfirescu).

Desi condusi de aceleasi nazuinte si scopuri, taranii din Rascoala nu apar individualizati decat momentan, contopindu-si actiunile cu valmasagul de indemnuri, strigate, initiative. Glasurile se topesc unul in altul, figurile se amesteca si se suprapun, formand un singur trup, o singura voce, reprezentative pentru o intreaga clasa sociala: "Sute de fete cu aceeasi expresie pareau a fi ale aceluiasi cap, cu aceleasi ganduri si simtiri, un singur si acelasi om in infinite exemplare." remarca naratorul.

Intre toti, mai puternic evidentiat este, totusi, Petre, care la inceput nu se implica direct in actiunile rascalatilor, tulburat fiind de moartea Nadinei, pentru care nutreste un sentiment intre fascinatia si dispret. Eliberat de trairea torturanta, el se erijeaza in cap al rascalatilor atunci cand intervine armata, si moare avand in ochi aceeasi atitudine sfidatoare cu care privise viata.

#### -Stil. Limbaj.-

Stilul anticalofil evident in Ion devine si mai aspru in Rascoala pentru ca autorul este mai interesat de substanta epica decat de expresia slefuita. Figurile de stil sunt putine (cateva comparatii, epitete si rar metafore) si lipsite de expresivitate: "lumina ochilor", "floare zambitoare" (femeia), "acuma pe cerul senin ca vara soarele galben lucea caldut, raspandind o lumina melancolica peste tristetea pamantului", "soldatii (...) stateau neclintiti, negri si reci ca niste masini in forma de oameni".

Al. Piru remarca doua elemente importante in tehnica epica si in retorica romanului: "elipsa, intreruperea expunerii, produsa fie de factori interni, fie de conditii exterioare, de situatii critice care recomanda prudenta si reticenta" - mai ales in limbajul taranilor care se tem sa-si exprime toate gandurile (si lasa fraza la jumătate, permitand sa se subinteleaga urmare) si multimea verbelor prin care este sugerata actiunea (cf. Al. Piru, Prefata la "Rascoala", Buc, Ed. Tineretului, 1964, pp. 19-20)

La nivelul lexicului, Rebreanu renunta la ardelenisme, introducand chiar neologisme {insolit,

## **Referate**

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

---

nonsalant, deconcentra, onctuos, exorbitant etc), iar sintactic si semantic, pastreaza fraza sobra, impersonala.